GABRIELA DOMIDE

NOMINALIZAREA ŞI IMPLICAŢIILE RELAŢIONALE (CU APLICARE LA ELEMENTUL PREDICATIV SUPLIMENTAR)

Elementul predicativ suplimentar, parte de propoziţie monosubordonată (Draşoveanu 1997, p. 155), se caracterizează sintactic prin subordonarea faţă de un substantival în prezenţa unui termen condiţionant care împiedică adjectivul/substantivul de a fi atribut propriu-zis. Realitatea sintactică descrisă prin coexistenţa la nivelul aceluiaşi termen a unei relaţii sintagmatice (subordonatoare) şi a unei relaţii asintagmatice[1], materializată de termenul condiţionant (verb, substantiv, adjectiv), defineşte relaţia subordonatoare condiţionată ce stă la baza construcţiei elementului predicativ suplimentar[2].

Descriind elementul predicativ suplimentar din perspectiva modului de construcţie – primară[3] şi derivată – (GALR, vol. II, p. 185), gramaticile omit din categoria construcţiilor derivate acele structuri obţinute prin nominalizare pe care le numim, în consecinţă, *structuri derivate secunde.* Elementul predicativ suplimentar ce antrenează nominalizarea ca modalitate de construcţie are la bază structuri bipropoziţionale aflate în raport de coordonare, structuri care au deja marcată poziţia sintactică de element predicativ suplimentar:

Actorul a apărut ***gol*** *pe scenă... → Apariţia lui (actorului)* ***gol*** *pe scenă...*[4]

Nominalizarea termenului condiţionant din structura derivată „primă"[5] conduce la o restructurare a unităţilor sintactice:

1. transgresarea subiectului din structura derivată „primă" în structura derivată „secundă" pe poziţia unui atribut;

---

[1] Relaţia asintagmatică ce stă la baza realizării unui element predicativ suplimentar se materializează prin complementaritatea lexico-semantică a celor trei termeni ai sintagmelor.

[2] Acest tip de relaţie sintactică apare şi în realizarea altor funcţii sintactice: nume predicativ, atribut pronominal datival (D_1 posesiv), complement opoziţional, complement de excepţie. Vezi, în acest sens, Draşoveanu 1997, p. 155, Neamţu 1999, p. 114, *passim* şi GALR 2005, vol. II – funcţii sintactice realizate în „structuri ternare".

[3] Modelul de construcţie „primară" se realizază prin variaţie cazuală concomitentă sau acord, în structuri care nu presupun omiterea lui *a fi*: *M-ai dat* ***gata***.< **M-ai dat să fiu gata.; El vine* ***ca delegat***.< **El vine şi este* ***ca delegat***. Vezi, pentru detalii privind modelul de construcţie, Draşoveanu 1978, p. 20, şi GALR 2005, vol. II, p. 290, *passim*.

[4] Vezi, pentru aceste structuri şi argumentarea lor, Gruiţă 2006, p. 140, *passim*.

[5] Structurile derivate „prime" se obţin din structuri de bază bipropoziţionale prin înlăturarea mărcilor predicativităţii din propoziţii subordonate sau din propoziţii principale aflate în raport de coordonare.

DACOROMANIA, serie nouă, XI–XII, 2006–2007, Cluj-Napoca, p. 187-192

2. poziția sintactică de subiect în structura derivată secundă va fi ocupată de termenul condiționant nominalizat.

Restructurările sintactice la nivel sintagmatic nu conduc spre o altă funcție sintactică (compară: *A sosit* ***aseară****.* → *Sosirea lui* ***aseară****...*; *A trimis ajutoare* ***sinistraților.*** → *Trimiterea de ajutoare* ***sinistraților****...*), ci avem de-a face tot cu un element predicativ suplimentar, dar care are pe poziția termenului condiționant un substantiv de origine verbală. Dualitatea lexico-gramaticală (verb – substantiv) permite unităților în cauză să funcționeze în structura derivată „secundă" ca termen condiționant. Menținerea aceleiaşi funcții sintactice nu implică şi o reiterare a raportului sintactic specific elementului predicativ suplimentar din structura derivată „primă".

În cele ce urmează, propunem spre analiză câteva construcții cu element predicativ suplimentar, structuri care suscită discuții în stabilirea cazului şi a mijlocului de relație:

A. P l e c a r e a *ei* ***desculță*** *la petrecere a fost o extravaganță.*
P l e c a r e a *noastră* ***nepregătiți*** *în excursie era să ne coste viața.* (apud Gruiță 2006, p. 104)

B. N u m i r e a *lui* (*ca*) ***ministru*** *de externe al României i-a adus multe beneficii.*

În enunțul *Ea* a p l e c a t ***desculță*** *la petrecere...* constatăm două fapte sintactice constante:

1. acordul adjectivului cu substantivul-subiect în gen, număr şi caz;
2. prezența termenului condiționant (verb) va situa adjectivul pe poziția unui element predicativ suplimentar.

Prin nominalizarea termenului condiționant al structurii derivate prime *Ea* a p l e c a t ***desculță*** *la petrecere...*, vom obține o structură similară celei pe care am supus-o analizei: P l e c a r e a *ei* ***desculță****...* Despre un acord între substantivul de origine verbală *plecarea* şi adjectivul *desculță* nu poate fi vorba, dovadă fiind segmentele: P l e c ă r i l e *ei* ***desculță****...* şi P l e c a t u l *ei* ***desculță****...*, în care se remarcă acest „dezacord" al adjectivului. De aceea, interpretarea formei adjectivale ca reprezentând un N_2, conform analizei tradiționale, credem că nu se justifică din punct de vedere relațional. Elementul predicativ suplimentar *desculță* se va situa referențial față de atributul pronominal genitival (*ei*) în acelaşi fel ca termenul *desculță* față de substantivalul-subiect (*ea*).

Definind acordul între cuvintele care exprimă sensuri-notă cu cele exprimând sensuri noționale *acord total*, implicând toate categoriile gramaticale comune termenilor (gen, număr şi caz), constatăm, în ceea ce priveşte situația de față, că acordul dintre pronumele în G_1 *ei* şi adjectivul *desculță* este unul parțial, realizat doar în gen şi număr, adjectivul având o formă cazuală de N_2/Ac_2, nu de G_2. „Dată fiind solidaritatea obligatorie a celor trei categorii antrenate în acord şi realizarea lor sincretică, acest dezacord ar semnala că nu ar fi vorba nici de un acord în gen şi

număr" (Neamțu 2005/2006) cu substantivalul prezent în text, ci cu o altă ipostază sintactică: un nume predicativ de aspect adjectival în care acordul este indiscutabil:

P l e c a r e a *ei care era **desculță** a fost o extravaganță.*

Acceptarea unei astfel de soluții are ca efect deconstrucția structurii cu element predicativ suplimentar, de aceea considerăm că mult mai avantajos ar fi să admitem un tip de acord atipic, în care ipostaza cazuală să fie marcată de un *N_2 progenitival,* un N_2 care să facă oficiile unui G_2.

O situație asemănătoare comportă construcțiile de tipul:

P l e c a r e a *noastră **nepregătiți** în excursie era să ne coste viața.*
R e v e n i r e a *ta **neînvinsă** din cele două deplasări a fost un real succes.*

Pentru soluționarea acestor aspecte avem următoarele alternative:

1. Putem considera adjectivul *nepregătiți* ca fiind o reducere a unui fost nume predicativ în N_2.
2. Pe baza echivalenței semantice dintre adjectivul pronominal posesiv şi pronumele personal în exprimarea ideii de posesie (*noastră – lor, sa – lui*), am avea o formă de N_2, dar care regizează un G_1[6]:

   ...p l e c a r e a *băieților nepregătiți...*
   ...p l e c a r e a *lor nepregătiți...*
   ...p l e c a r e a ***noastră** nepregătiți...*

În cazul structurii mai sus menționate ne găsim în situația unor adevărate compromisuri sintactico-morfologice, care ne obligă să facem abstracție de posibilitățile combinatorii ce comportă restricții impuse de natura morfologică a claselor de cuvinte, a categoriilor morfologice ale acestora: este ipostaza subordonării unui adjectiv față de alt adjectiv[7].

Relația care se instituie între cei doi termeni adjectivali ai sintagmei în cauză, mediată de termenul condiționant *plecarea*, nu se realizează prin acord (substantiv cu substantiv nu se acordă, prin urmare nici adjectiv cu adjectiv). Mijlocul de subordonare intrapropozițional capabil să păstreze condițiile realizării elementului predicativ suplimentar se constituie ca un tip special de *nonflexiune secundă cazual-adjectivală*, în care vor apărea cazuri de ordinul doi (C_2), prime şi secunde:

...p l e c a r e a ***noastră*** (Atribut adjectival, N_2') ***nepregătiți*** (EPS, N_2'')...

[6] Distribuția acestei unități în astfel de structuri îi dezvăluie, din punct de vedere formal, statutul de pronume.

[7] Acest paradox se justifică numai atunci când pe poziția termenului regent se află un *adjectiv pronominal posesiv*, fenomen datorat statutului său morfologic controversat: din punctul de vedere al formei avem de-a face cu un *adjectiv*, iar din punctul de vedere al conținutului cu un *pronume*, datorită posibilității acestuia de a funcționa ca substitut.

În gramaticile de natură transformaţională, structurile de acest tip nu ridică probleme cu privire la identificarea cazului elementului predicativ suplimentar, deoarece se afirmă că „adjectivul aflat pe poziţia de predicativ suplimentar se acordă cu nominalul avansat în gen şi număr, la fel ca în structura de bază”; „predicativul suplimentar nu se acordă cu nominalul avansat în caz, nici măcar dacă atât nominalul avansat, cât şi verbul regent apar cu forma de genitiv-dativ” (GALR, vol. II, p. 296).

Acest acord parţial, în gen şi număr, uşor sesizabil, nu caracterizează doar situaţia în discuţie, ci pare a fi o tendinţă, ce apare şi în alte limbi romanice, de reducere a flexiunii (V e n i r e a *ei **singură** la spectacol*...; p l e c a r e a *ei **de mică***...).

Un alt element predicativ suplimentar obţinut tot prin nominalizare se aliniază şi el *nonflexiunii* ca mijloc de subordonare intrapropoziţională:

N u m i r e a *lui* (*ca*) ***ministru*** *de externe al României i-a adus multe beneficii.*

Pe baza identităţii referenţiale dintre atributul pronominal genitival G_1 (*lui*), ca termen regent, şi elementul predicativ suplimentar în N_1 (*ministru*) trebuie să acceptăm, prin analogie cu:

*El a fost numit **ministru*** (N_1", Eps) *de externe al României* [8].
*L-au numit **ministru*** (Ac_1", Eps) *de externe al României,*

că acest N_1 se află pe o poziţie nerealizată (şi nerealizabilă în limbă) – la nivelul expresiei – a unui G_1. În timp ce N_1 al atributului substantival nominatival (*Apa **Vodislava***), care ocupă poziţia unui G_1 (*Apa **Vodislavei***), se încadrează în tipologia nonflexiunii prime, adică este un nominativ progenitival, elementul predicativ suplimentar din aceste construcţii reprezintă o *nonflexiune cazuală secundă* (N_1 pro G_1"). Realitatea sintactică a acestui nominativ atipic nu este singulară în sintaxa limbii române, ea apare tot pentru elementul predicativ suplimentar într-o construcţie de tipul: *Îmi zice **Ion***. sau *Mi se zice **Ion***.

Diferenţa între cele două funcţii sintactice nu se materializează la nivelul relatemului şi nici prin modul în care se intercondiţionează relaţiile care generează un element predicativ suplimentar, ci aceasta priveşte statutul morfologic al termenului condiţionant: substantiv, respectiv verb.

---

[8] Un statut controversat în ceea ce priveşte mijlocul de relaţionare şi stabilirea relaţiei sintactice condiţionate are şi structura ce se poate obţine printr-o reducere participială pasivă: *El a fost numit **ministru*** (N_1", Eps) *de externe al României. → Fiind numit **ministru** de externe al României... → Numit **ministru** de externe al României...* Având în vedere că reducerile sunt fenomene interpropoziţionale, numite „propoziţii reduse”, putem accepta ca o funcţie sintactică situată la nivel interpropoziţional să se constituie într-un termen condiţionant pentru o funcţie sintactică realizată la nivel intrapropoziţional? Situaţia de faţă este cu totul neobişnuită pentru sintaxa limbii române, deoarece un termen al sintagmei condiţionate apare ca factor condiţionant prin calitatea lui de substantiv, adjectiv, verb şi nu ca funcţie sintactică. Dacă pe poziţia unui termen condiţionant poate apărea şi o funcţie sintactică realizată la nivel interpropoziţional, acest fapt rămâne să-l demonstrăm.

Numirea (A) R_1 *lui* (B) R_2 ***ministru*** (C) *de externe al României...*[9]
R_2 (AC, în care C element predicativ suplimentar) dacă R_1 (AB).

Acceptând între mijloacele de relație flexiunea cazuală secundă (Draşoveanu 1997, p. 130) (N_1" față de N_1', Ac_1" față de Ac_1'), nonflexiunea secundă (Neamțu 1982, p. 58) (N_1 proD" sau N_1 proG"), *nonflexiunea secundă cazual-adjectivală* (N_2' urmat de N_2"), acestea, deşi nu se constituie într-o construcție simetrică a sistemului, marchează o mică parte dintre aspectele controversate specifice elementului predicativ suplimentar, ce antrenează ca mijloc de construcție sintactică şi nominalizarea.

Această reconfigurare a elementului predicativ suplimentar din prisma termenilor condiționanți (verb, substantiv) şi a relatemelor, alături de cele trei modalități de generare a unui element predicativ suplimentar, potrivit istoriei derivative, trebuie înțeleasă ca provenind din realitatea lingvistică ale cărei fapte gramaticale sunt în perpetuă funcțiune, nerespecând totdeauna etichetele prestabilite.

BIBLIOGRAFIE

Draşoveanu 1967 = D. D. Draşoveanu, *Elementul predicativ suplimentar*, în CL, XII, nr. 2, p. 235-242.
Draşoveanu 1978 = D. D. Draşoveanu, *De la morfemul PE la un sistem al determinanților substantivului,* în *Probleme de sintaxă*, Cluj-Napoca, p. 11-32.
Draşoveanu 1997 = D. D. Draşoveanu, *Teze şi antiteze în sintaxa limbii române*, Cluj-Napoca, Editura Clusium.
GALR 2005 = *Gramatica limbii române*, I. *Cuvântul*, II. *Enunțul*, Bucureşti, Editura Academiei Române.
Gruiță 2006 = G. Gruiță, *Moda lingvistică 2007. Norma, uzul şi abuzul*, Piteşti, Editura Paralela 45.
Neamțu 1982 = G. G. Neamțu, *Un nominativ prodatival*, în CL, XXVII, nr. 1, p. 55-59.
Neamțu 1999 = G. G. Neamțu, *Teoria şi practica analizei gramaticale*, Cluj-Napoca, Editura Excelsior.
Neamțu 2005/2006 = G. G. Neamțu, *Probleme controversate de morfosintaxă a limbii române*. Curs ținut la Facultatea de Litere în anul universitar 2005/2006.

NOMINALIZATION AND RELATIONAL IMPLICATIONS (APPLIED TO THE *PREDICATIVE ADJUNCT*)
(*Abstract*)

Analyzing the typology of the constructions with predicative adjunct from the point of view of the syntactic operations involved in derivation, the author points out another way of construeing a

[9] GALR 2005, vol. II, p. 601 numeşte această poziție sintactică „atribut nemarcat cazual", cu mențiunea că ar corespunde unui complement predicativ al obiectului sau unui predicativ suplimentar. Acceptându-se şi menționându-se în mod explicit că acest *atribut* are ca termen regent un substantiv de origine verbală, ne întrebăm care este relatemul acestei funcții sintactice, dacă nu cazul. În condițiile în care cazul, în speță N_1, nu este relațional, atunci nu putem avea de-a face nici cu un *atribut*, ci cu o nonfuncție, ipostază la care trimite şi calificativul „nemarcat cazual".

predicative adjunct: *the nominalization* of the conditioning term – the verb, in the "prime" derived structure. Though the compulsory syntactic operations – the transgression of the subject in the "prime" derived structure into the "secondary" derived structure" on the position of an attribute and the nominalized conditioning term that becomes a subject in the secondary derived structure – do not lead to a different syntactic function, they involve different nominal subordination means in the Romanian language system: *the secondary non-flexion* and *the secondary case non-flexion*.

Institutul de Lingvistică şi Istorie Literară
„Sextil Puşcariu"
Cluj-Napoca, str. E. Racoviţă, 21.